

### Література

1. Білозерська Л.П. Термінологія та переклад: навч. посіб. / Л.П. Білозерська, Н.В. Возненко, С.В. Радецька. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.
2. Карaban В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
3. Карaban В.І. Переклад наукової і технічної літератури. Київ, 1997. 371 с.
4. Мелешко І.В. Особливості перекладу атрибутивних та абсолютних конструкцій в англійській та українській мовах Режим доступу: [confespr.fl.kpi.ua/ru/node/1073](http://confespr.fl.kpi.ua/ru/node/1073) (дата звернення 14.03. 2021).

УДК 821.161.1–3.09(043.5)

А.К. Павельєва, к. філол. н., доцент,  
А.В. Моторний, студент групи 501-ГФ,  
Національний університет  
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

## РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ ХУДОЖНЬОГО ЧАСУ, ХУДОЖНЬОГО ПРОСТОРУ ТА ХРОНОТОПІВ У ПЕРШІЙ ЗБІРЦІ М.В. ГОГОЛЯ

У циклі М.В. Гоголя «Вечори на хуторі поблизу Диканьки» спостерігається синтез різних видів часу й простору з домінуванням хронікально-побутового часу й побутового простору, містичного часу й простору та ідилічного, хаотичного, соціально-історичного, фантастичного, міфологічного хронотопів, які тісно пов'язані із сюжетною канвою повістей, з їхньою зав'язкою або розв'язкою. Ці різновиди часу і простору є композиційною рамкою центральної дії, що розгортається в повістях із містичним сюжетом. Усі типи хронотопів у гоголівських повістях об'єднані християнською і язичницькою символікою, мотивами страху та «бачення/небачення», «перехідними» персонажами (відьмою й Хомою), хронотопом дороги. При цьому кожен просторово-часовий континуум має специфічні риси й вирізняється особливим звуковим наповненням, насиченістю подіями та плином часу.

У «Вечорах на хуторі біля Диканьки» художній час, художній простір, хронотопи та мікрохронотопи, топоси та локуси виконують такі ключові функції:

- циклотвірну (для всіх повістей характерна єдність авторського світосприйняття, місця й часу дії, реальних й ірреальних героїв);
- сюжетотвірну (основна сюжетна дія або, принаймні, її кульмінація відбуваються в рамках містичного часу і простору; пригоди героїв у межах містичного простору впливають на подальший розвиток сюжетної дії);
- характеротвірну (характери гоголівських персонажів розкриваються саме в містичний час і в містичному просторі);
- жанротвірну (час сутінок, вечора, ночі та містичний простір поблизу лісу, водоймища є характерними для жанру билички, до якого, на думку дослідників, належать і повісті із циклу «Вечори»);
- символічну (предметний світ, який оточує гоголівських

персонажів, дає чітке уявлення про самих персонажів, їхнє життя та світосприйняття; кольорова гама та звукове наповнення простору пов'язані з емоційно-психологічним станом героїв; просторові координати використовуються автором як орієнтаційні метафори).

Хронікально-побутовий, соціально-історичний час та побутовий простір здебільшого слугують тлом для розгортання основних подій, контрастують із містичним часом, простором та хронотопом як бінарні опозиції «день–ніч», «свій–чужий», «людський–демонічний» простір тощо. У гоголівському збірнику людський і демонічний світи не просто співіснують, як прояв романтичного двосвіття, вони перехрещуються й накладають відбиток один на одного. При цьому персонажі, які побували в «нечистих» місцях, досить часто розплачуються за такі відвідування, а «нечисть», зазвичай, зазнає поразки в людському світі.

Не тільки хронотопи дороги й дому, а й шинку, корчми, локус церкви є надзвичайно важливими в художній структурі збірок. У шинку та в корчмі герої збиваються зі шляху, роблять вибір, який кардинально змінить їхнє подальше життя або призведе до загибелі. Саме в цьому просторі персонажі зустрічаються з нечистою силою (Петрусь Безродний, дід Хоми Григоровича) або знайомляться зі своїми антагоністами (як, наприклад, Іван Федорович Шпонька).

Отже, художній час і художній простір організують композицію гоголівських повістей і виконують циклотвірні, сюжетотвірні, характеротвірні, жанротвірні, символіко-метафоричні, сюжетно-композиційні та ідейно-змістовні функції у збірці «Вечори». Ці категорії мають важливе значення в побудові картини світу перших повістей М. В. Гоголя. Характеризуючи своїх персонажів, автор досить часто використовує прийом просторової метафоризації. Просторовий і часовий підтексти повістей мають особливе смислове навантаження. Просторові координати (дорога, різного роду топоси й локуси) об'єктивують розгортання конфліктів між божественним і диявольським, між добром і злом, життям і смертю в часі й просторі; стають важливими віхами на життєвому шляху героїв.

#### *Література*

1. Вайскопф М. Я. Сюжет Гоголя: Морфология. Идеология. Контекст. / Михаил Яковлевич Вайскопф. – М., 1993. – 592 с.

2. Гоголь Н. В. Полное собрание сочинений: [В 14 т.] / АН СССР; Ин-т рус. лит. (Пушкин. Дом); Гл. ред. Н. Л. Мецераков; Ред.: В. В. Гиппиус (зам. гл. ред.), В. А. Десницкий, В. Я. Курпатов, Н. Л. Мецераков, Н. К. Пиксанов, Б. М. Эйхенбаум. – [М.; Л.]: Изд-во АН СССР, 1937–1952.

3. Ковальчук О. Г. Гоголь: буття і страх. Монографія / Олександр Герасимович Ковальчук – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – 127 с.

4. Павельева А. К. Мистическое время, мистическое пространство и мистический хронотоп как художественная доминанта в повести Н.В. Гоголя «Вечер накануне Ивана Купала». *Закарпатські філологічні студії*. 2018. Вип. 4, т. 2. С. 87 – 92.